

MÅL OG HANDLEPLAN FOR SPROGVURDERING OG SPROGSTIMULERING

2023 - 2026

Norddjurs Kommune

Indhold

Resumé ... 3

Baggrund og formål ... 5

Lovgivning ... 6

Dagtilbudsloven ... 6

Lokale tilpasninger ... 7

Sprogvurdering ... 9

Formål og anvendelse af sprogvurderingen ... 9

Hvem sprogvurderes? ... 10

Særligt for børn der passes i hjemmet ... 10

Særligt for tosprogede børn ... 11

Hvilke vurderingsmaterialer? ... 12

Sprogstimulering – et sprogligt læringsmiljø ... 14

Beredskabet ... 14

Særlige forhold omkring beredskabet ... 15

Indsatstyper ... 16

Generel indsats ... 16

Fokuseret indsats ... 17

Særlig indsats ... 17

Metoder ... 18

Dialogisk læsning ... 18

Samtaler i hverdagen ... 18

Tematisk sprogarbejde ... 18

Fart på Sproget Åben – en systematisk tilgang ... 19

Særligt for tosprogede ... 19

Forældresamarbejde ... 22

Overgange ... 23

Inspiration og litteratur ... 24

Resumé

Mål og handleplan for sprogvurdering og sprogstimulering er gældende fra september 2023 – 2026. Der arbejdes ud fra gældende national og kommunal lovgivning.
I Norddjurs Kommune sprogvurderes følgende børnegrupper:

Børn i dagtilbud med et *formodet behov* for sprogstimulering

Fra 2,4 - 6 år

Alle børn der passes i hjemmet sprogvurderes

Ca. 2,4 år

Tosprogede børn, der *formodes* at have et særligt sprogstøttebehov ved skolestart

Ca. 5 år

På baggrund af resultaterne fra sprogvurderingen arbejder de professionelle ud fra 3 indsatstyper:

Generel indsats:

Sprogudvidende indsats i alle aktiviteter, for alle børn. Sprogambassadører og sprogvejledere kan inddrages.

Fokuseret indsats:

Der udarbejdes en handleplan for det fremtidige arbejde med at understøtte barnets sproglige udvikling. Sprogvejledere kan inddrages.

Særlig indsat:

Der udarbejdes en handleplan for det fremtidige arbejde med at understøtte barnets sproglige udvikling. PPR kan inddrages med udredning, rådgivning, vejledning og evt. undervisning.

Beredskab med særlige kompetencer:
Sprogambassadører, sprogvejledere, tale-høre-konsulenter og sprogkonsulent

Metoder og systematik i sprogarbejdet:
De professionelle arbejder ud fra metoderne: Dialogisk læsning, Samtaler i hverdagen, Tematisk sprogarbejde og Fart På Sproget Åben.

Tosprogede børn:
Foruden ovennævnte metoder arbejder de professionelle ud fra 8 anbefalinger særligt rettet mod tosprogede børn.

Forældresamarbejde:
Forældresamarbejdet skal være - og er - en vigtig del af sprogarbejdet med børnene

Overgange mellem enheder:
Der arbejdes med overlevering af relevant viden mellem enhederne

Baggrund og formål

Gode sprogfærdigheder er en væsentlig forudsætning for børns sociale og intellektuelle udvikling og dermed også deres trivsel og selvværd. Et stærkt fokus på børns sproglige færdigheder er derfor vigtigt allerede i dagtilbuddene.

I Norddjurs Kommune understøttes en høj kvalitet og en ensartet rød tråd i arbejdet med børns sprog i daginstitutioner og dagplejen via nærværende *Mål og Handleplan for Sprogvurdering og Sprogstimulering*.

Handleplanen er retningsanvisende for alle dagtilbud og dagplejere og sikrer en tidlig, fokuseret opsporing samt indsats. Desuden kvalificerer handleplanen den professionelles valg af sprogvurderinger og indsatser og understøtter dermed et lærings- og trivselsfremmende miljø for kommunens børn.

Handleplanen er gældende fra september 2023 og frem til udgangen af 2026. Såfremt der i perioden fremkommer ny viden om sprogstimulerende og-udviklende metoder og indsatser, vil handleplanen blive justeret.

Mål og Handleplan for Sprogvurdering og Sprogstimulering er resultatet af arbejdet i en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra kommunens dagtilbudsledere, pædagoger, talepædagoger samt konsulenter.

Lovgivning

Arbejdet med at sikre alle børn sprogstimulerende læringsmiljøer i både dagtilbud og dagpleje udspringer af såvel nationale som kommunale politikker og intentioner.

Mål og Handleplan for sprogvurdering og sprogstimulering bygger dermed videre på en tradition i Norddjurs Kommune, hvor lovgivning følges op med evidensbaserede og virkningsfulde tiltag.

Dagtilbudsloven

Den pædagogiske læreplan udgør rammen for arbejdet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er inddelt i 6 læreplanstemaer, hvor "Kommunikation og sprog" udgør den ene.

§ Dagtilbudslovens §7 foreskriver at arbejdet med læreplanstemaet "Kommunikation og sprog" skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet samt to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år, som er følgende:

1) Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

2) Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

§ Med Dagtilbudslovens §11 præciseres omfanget og målgruppen for såvel sprogvurderinger og sprogstimulering.

stk.1. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at der gennemføres en sprogvurdering af børn i alderen omkring 3 år, der er optaget i dagtilbud, hvis der er sproglige, adfærdsmæssige eller andre forhold, der giver formodning om, at barnet kan have behov for sprogstimulering.

stk. 2. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at der gennemføres en sprogvurdering af alle børn i alderen omkring 3 år, der ikke er optaget i et dagtilbud, jf. dog stk. 3. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at gennemføre en sprogvurdering af alle børn i aldersgruppen fra 3 år til barnets skolestart, der ikke er optaget i et dagtilbud, og

som ikke har modtaget en sprogvurdering i 3-årsalderen, jf. 1. pkt., eller 2-årsalderen, jf. stk. 4.

stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at sprogvurderingen efter stk. 1 og 2 fremrykkes til børn i alderen omkring 2 år. Kommunalbestyrelsen kan i forbindelse med sprogvurderingen i alderen omkring 2 år inddrage andre forhold end sprog hos barnet.

stk. 7. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at der gives sprogstimulering til børn som på baggrund af en sprogvurdering vurderes at have behov for sprogunderstøttende aktiviteter. Omfanget af sprogstimuleringen skal på baggrund af sprogvurderingen fastsættes ud fra det enkelte barns behov for sprogstimulering.

stk. 8. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at give et sprogstimuleringstilbud i form af en plads 30 timer om ugen i et dagtilbud efter § 19, stk. 2-4, eller § 21, stk. 2 og 3, til tosprogede børn, der ikke er i dagtilbud, og som på baggrund af sprogvurdering efter stk. 2 og 4 vurderes at have behov for sprogunderstøttende aktiviteter.

stk. 10. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at sikre, at barnets forældre inddrages i forbindelse med sprogvurdering og sprogstimulering, og at forældrene får vejledning i selv at understøtte deres barns sproglige udvikling

Lokale tilpasninger

Desuden sprogvurderes alle børn i Norddjurs Kommune i 0. kl. jf. § 2 i bekendtgørelse nr. 855 af 1. juli 2014 om formål, kompetencemål og færdigheds- og vidensmål i børnehaveklassen (Dette er beskrevet yderlige i kommunens *Handleplan for læsning*).

Med udgangspunkt i beslutning af 21. juni 2017 i Børne- og Ungdomsudvalget anvender Norddjurs Kommune muligheden for at fremrykke tidspunktet for sprogvurdering af børn, der formodes at have et behov for sprogstimulering. Disse børn sprogvurderes dermed allerede når barnet er 2,4 år. Dette gælder såvel børn i dagtilbud som børn, der passes hjemme.

Jævnfør beslutning af 22. marts 2018 i Børne- og Ungdomsudvalget kan tosprogede skolestartere med væsentligt sprogstøttebehov, fordeles på flere skoler/undervisningssteder, såfremt det vil give eleverne en bedre læringssituation. Formodes dette at være tilfældet, skal der foretages en konkret, individuel sprogvurdering inden skoleplacering, og når barnet er ca. 5 år.

Definition af tosproget:

I *Mål og Handleplan for Sprogvurdering og Sprogstimulering* tages udgangspunkt i følgende definition af tosproget:

"Ved tosprogede børn forstås børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk".

(Kilde: Undervisningsministeriet)

Sprogvurdering

Det enkelte dagtilbud udarbejder relevante procedurer for sprogvurdering og sprogstimulering og herunder inddragelse af forældre. Samtidig skal det enkelte dagtilbud sikre, at der er kvalificeret personale til at foretage sprogvurderingerne.

Formål og anvendelse af sprogvurderingen

Formålet med at foretage en sprogvurdering er dels at give personalet bedre forudsætninger for at kunne tilrettelægge en differentieret og målrettet sproglig indsats i det daglige arbejde med børns sproglige udvikling. Dels kan sprogvurderingen være med til at afklare, hvilke børn der har behov for en særlig indsats for at opnå en positiv sproglig udvikling.

Sprogvurderingerne kan anvendes både lokalt og mere overordnet:

Anvendelse af sprogvurderinger

- Til vurdering af det enkelte barns sproglige kompetencer som udgangspunkt for ledelsens og personalets vurdering af, hvilken indsats det enkelte barn har behov for, herunder dialog med forældrene om, hvordan barnets sprog kan stimuleres.
- Af det enkelte dagtilbud i forhold til at tilrettelægge den pædagogiske indsats i dagtilbuddet med henblik på at understøtte børnegruppens sproglige udvikling dagtilbuddet
- Af forvaltningen i forhold til at udvælge kommunale indsatsområder, til at få øje på særlig god praksis og skabe læring på tværs, ligesom resultaterne kan indgå i det pædagogiske tilsyn med dagtilbuddene.
- Af det politiske niveau i forhold til at følge op på kvaliteten på dagtilbudsområdet og fastlægge politiske mål for udviklingen.

Hvem sprogvurderes?

I Norddjurs Kommune sigtes mod en tidlig, forebyggende indsats, der fremmer det enkelte barns sproglige udvikling, og som understøtter et godt samarbejde mellem dagtilbud og hjem herom.

På dagtilbudsområdet følges retningslinjerne fra Dagtilbudsloven i forhold til, hvilke børn der skal sprogvurderes.

Fra barnet er 2,4 år og frem til skolestart foretager de professionelle en sprogvurdering af barnet, hvis de *formoder*, at barnet har behov for sprogstimulering. Hvorvidt et barn skal sprogvurderes, bunder dermed i en løbende, professionel vurdering, som skal finde sted så tidligt som muligt. Ved sprogvurdering af et barn er det afgørende med en tydelig kommunikation med forældrene.

Det kan være hensigtsmæssigt og nødvendigt at sprogvurdere et barn flere gange.

Særligt for børn der passes i hjemmet

Alle børn i alderen 2,4 år, der *ikke* er optaget i et dagtilbud, skal have foretaget en sprogvurdering.

Børnene findes i samarbejde mellem pladsanvisningen og folkeregisteret. Forældrene kan vælge, om de vil have udført vurderingen af deres børn i hjemmet eller i nærmeste dagtilbud. Forud for sprogvurderingen modtager forældrene en pjece med en beskrivelse af sprogvurderingen og stimulering af sproget. Er der efterfølgende behov for en særlig indsats eller en fokuseret indsats, som ikke kan udfyldes af forældrene, orienteres de om lovgivningen.

Sprogvurderingen udføres af to personer, en pædagog og en PPR-medarbejder.

Den efterfølgende sprogstimulering for ”hjemmebørn” foregår i sammenhæng med indsatsen i de etablerede dagtilbud. Udover den direkte sprogstimulering vil barnet udvikle andre kompetencer ved deltagelse i et dagtilbud.

Desuden vil forældrene komme i kontakt med et kvalificeret personale, som kan vejlede og følge barnets udvikling.

Særligt for tosprogede børn

Tosprogede skolestartere med væsentligt sprogstøttebehov, kan fordeles på flere skoler/undervisningssteder, såfremt det vil give eleverne en bedre læringssituation.

Formodes dette at være tilfældet, skal der foretages en konkret, individuel sprogvurdering inden skoleplacering, og når barnet er cirka 5 år.

Det anbefales at sprogvurderingsmaterialet *Sprogvurdering 3-6* bruges ved denne vurdering, hvis det giver mening i forhold til barnets formodede sproglige niveau.

Hvilke børn skal sprogvurderes i Norddjurs Kommune?	
Fra 2,4 år og frem	Børn i dagtilbud med et *formodet behov* for sprogstimulering, skal sprogvurderes
Ca. 2.4 år	*Alle* børn, der passes hjemme, skal sprogvurderes.
Ca. 5 år	Tosprogede børn, der *formodes* at have særligt sprogstøttebehov ved skolestart, skal sprogvurderes

Hvilke vurderingsmaterialer?

I Norddjurs Kommune anvendes Center for børnesprogs sprogvurderingsmateriale "*Sprogvurdering 3 – 6"* samt "*Tidlig Registrering Af Sprogudvikling*" (herefter benævnt TRAS). Materialerne gør det muligt at vurdere de danskssproglige kompetencer hos et- og tosprogede børn i 2 – 6-årsalderen.

Såfremt de professionelle har en *formodning* om, at et barn har behov for særlig tilrettelagt sprogstimulering, skal barnet sprogvurderes.

Vurderingen danner grundlag for tilrettelæggelse af den pædagogiske praksis, der skal understøtte barnets sproglige udvikling.

Som udgangspunkt anvendes "Sprogvurdering 3-6" som redskab for barnets sprogvurdering. I det tilfælde, at barnet er under 3 år, anvendes observationsmaterialet TRAS. TRAS kan ligeledes anvendes som supplement i den løbende evaluering af børnenes sproglige udvikling frem til 5 år.

Ovenstående valg af vurderingsmaterialer og udvælgelse af børn, som vurderes, skal være med til at sikre tidlig opsporing og relevant indsats.

Sprogstimulering – et sprogligt læringsmiljø

Alle børn i dagtilbud og dagpleje skal mødes af sproglige læringsmiljøer, der stimulerer en positiv, sproglig udvikling.

For at understøtte det enkelte barns sproglige udvikling er det afgørende, at der er kompetente, professionelle omkring barnet, der kan foretage en faglig vurdering af hvilke metoder og redskaber, der skal anvendes – og hvornår.

Personalets refleksioner over blandt andet organisering og deres pædagogiske, didaktiske overvejelser skaber samtaler af høj kvalitet mellem personale og børn og børnene imellem.

Beredskabet

I Norddjurs kommune er der personer med særlige kompetencer, som kan være med til at vurdere, om der er et barn med formodet behov for sprogstimulering. Beredskabet har en særlig viden om, hvilke indsatser og metoder, der vil være relevante at sætte i værk over for det enkelte barn og grupper af børn.

Beredskabet har en særdeles vigtig rolle i vurderingen af, om der er børn med et *formodet* behov for sprogstimulering. Opspores disse børn ikke i tide, kan der være risiko for, at disse børn først bliver identificeret i forbindelse med den obligatoriske sprogvurdering i 0.kl.

Beredskabet er sammensat på følgende måde:

Sprogambassadører - pædagogisk personale, der har deltaget i kompetenceudviklingsforløb

Sprogvejledere – pædagoger, der har gennemført sprogvejlederuddannelse

Logopæder fra forvaltningen

Fagkonsulent for sprog og læsning og sprogkonsulent fra forvaltningen

Særlige forhold omkring beredskabet

For at bevare en høj kvalitet i sprogindsatsen på tværs af kommunens dagtilbud og dagplejere anbefales det, at der fortsat er et kommunalt sprogvejledernetværk samt at antallet af kommunens sprogvejledere bibeholdes.

Alle kommunens institutioner skal have mulighed for at få sparring og vejledning af en sprogvejleder. Det er anbefalelsesværdigt at fastholde et vejlederkorps der kan dække alle kommunens institutioner.

Netværket understøtter et professionelt læringsfællesskab, hvor vejlederne har mulighed for kompetenceudvikling, erfarings- og vidensdeling samt faglig sparring. Fagkonsulenten for sprog og læsning er ansvarlig for netværket.

Sprogkonsulenten er kontaktperson for support på Rambøll sprogvurderingssystem samt ansvarlig for at informere om ændringer mv. i systemet.

Der laves fortsat funktionsbeskrivelser for sprogvejledere og den udpegede sprogkonsulent og fagkonsulenten for sprog og læsning i forvaltningen.

Indsatstyper

Det er afgørende, at alle børn mødes af miljøer, der understøtter netop deres behov. Sprogvurderingen er et redskab for de professionelle i forhold til at identificere, hvilken indsats, det enkelte barn kunne have behov for. Dermed danner sprogvurderingen et solidt fundament i forhold til at tilrettelægge den efterfølgende, målrettede indsats for barnet eller gruppen af børn. I Norddjurs Kommune arbejder de professionelle ud fra følgende 3 indsatstyper: Generel indsats, Fokuseret indsats samt Særlig indsats.

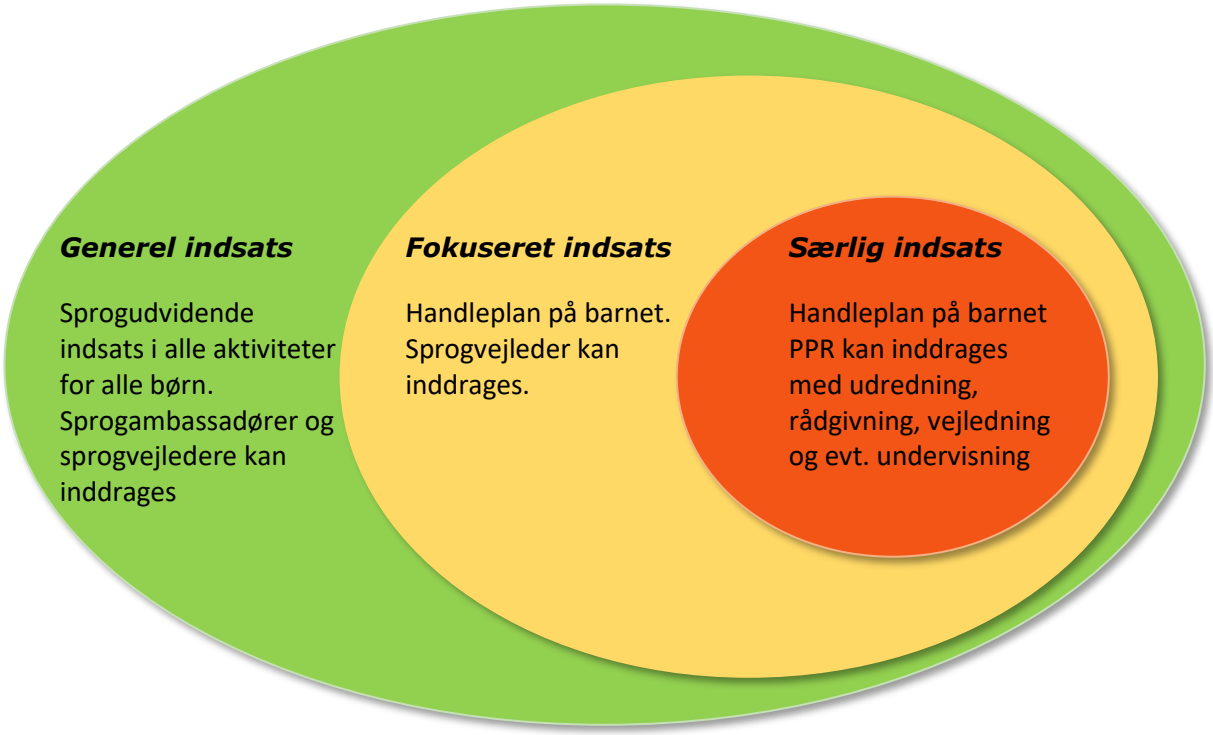

Generel indsats

Den generelle indsats lægger sig op ad læreplanstema 3: kommunikation og sprog. Her skabes et sprogligt læringsmiljø i institutionen, som alle i børnegruppen får glæde af. Et godt sprogmiljø vil befordre den tidlige indsats. Der kan arbejdes med rummets indretning, personalet fokus på sproglig indsats i relationen med barnet i alle aktiviteter og med systematik omkring sproglige aktiviteter. Sprogambassadører og sprogvejledere har særlige kompetencer til at kvalificere denne indsats.

Den generelle indsats vil automatisk også henvende sig til børn i de øvrige to indsatser (fokuseret og særlig). Der skal dog være fokus på at disse børn ikke pr. automatik tager lige så meget læring til sig i denne indsats som børn uden sproglige udfordringer.

Fokuseret indsats

Børn, der er blevet sprogvurderet og på baggrund heraf vurderes at have behov for en fokuseret indsats, vil i nogen grad være udfordret i forhold til den sproglige læring og tilegnelse.

Disse børn har særligt behov for den tætte relation i sprogarbejdet, da sproget i høj grad læres i samspil. Disse børn vil desuden have glæde af aktiviteter i mindre grupper for netop at bevare det nære og tætte samspil i relationen til den voksne.

Børn med behov for en fokuseret sprogindsats vil ofte have brug for flere gentagelser end børn i generel indsats, og der vil derfor med fordel kunne arbejdes systematisk omkring emner, der er særligt relevante for disse børn. Sprogvejledere vil her være en mulig støtte i udarbejdelse af handleplan omkring barnet.

Fokuseret indsats vises ved mange ”delvist udfyldte” felter i TRAS eller en score i sprogvurderingen på 5-15%

Særlig indsats

Børn som vurderes at have behov for en ”særlig indsats” har behov for en skærpet, og fokuseret sproglig indsats. Dette er børn, som er meget udfordret sprogligt, og hvor et udfordret sprog kan have en øget afsmittende effekt på deres adfærd og trivsel.

Disse børn har brug for en intensiv, vedvarende og systematisk indsats, hvor den helt nære relation i sprogarbejdet er central med en tæt målopfølgning ud fra beskrevet handleplan.

Her opnås den største effekt ved at arbejde i små grupper eller den helt nære en-til-en relation med en voksen. Deltagelse i sprogundervisning ved logopæd anbefales, hvis der er kapacitet til det. Sprogvejleder og/eller logopæd er relevante at inddrage i udarbejdelse af handleplan for barnet.

Særlig indsats vises ved ”næsten ingen” udfyldte felter i TRAS eller en score i sprogvurderingen på 0 – 5%

Metoder

Alle nedenstående, beskrevne metoder kan bruges i alle indsatskategorier med det fokus, at de er tilpasset barnet eller den gruppe af børn, de er henvendt til.

Der beskrives tre metoder, som kan bygges ind i en systematisk tilgang. De tre metoder er effektive for både et- og tosprogede børn, og det opfordres til, at disse vægtes højt i dagtilbuddene. Derudover beskrives principperne fra den systematiske tilgang *Fart på Sproget Åben*[1], som er udviklet af Syddansk Universitet, og som indsatserne kan bygges ind i.

Understående er veldokumenterede metoder, der er arbejdet med i Norddjurs Kommune siden 2012. Både sprogambassadører og sprogvejledere har opnået et særligt kendskab til metoderne gennem kompetenceudvikling og ved aktivt at arbejde med metoderne. Metoderne er valgt ud fra et evidensbaseret perspektiv.

Dialogisk læsning

Dialogisk læsning er en god metode til at lære sprog. Vælg bøger med enkelte handlinger. Bøgerne må gerne læses mere end tre gange. Afsæt tid til dialogisk læsning på fastlagte tidspunkter. For yderligere uddybning henvises til links under overskriften *Inspiration og litteratur*

Samtaler i hverdagen

Hverdagssamtalen handler om at tænke højt og sætte ord på de ting, der foregår i institutionen eller dagplejen, mens de foregår. Ved at anvende de ti understøttende sprogstrategier stimuleres børnenes sproglige kompetencer. For yderligere uddybning henvises til links under overskriften *Inspiration og litteratur.*

Tematisk sprogarbejde

Et tematisk sprogarbejde er med til at afgrænse og målrette det sproglige arbejde. Tag udgangspunkt i et tema, der optager børnene og vælg ud fra temaet fokusord at arbejde intensivt med i forløbet. For yderligere uddybning henvises til links under overskriften *Inspiration og litteratur*

[1] Fart på sproget - tidlig sprogudvikling hos børnehavebørn (au.dk)

Fart på Sproget Åben – en systematisk tilgang

At arbejde ud fra principperne fra *Fart på Sproget Åben* er med til at systematisere sprogarbejdet. Erfaringen med denne tilgang fra Norddjurs kommunes dagtilbud er positive, da der i en periode 2015 – 2017 har været afsat velfærdsmidler til at arbejde specifikt med denne tilgang. *Fart på sproget Åben* er en del af et forskningsprojekt fra Syddansk Universitet, hvor netop denne tilgang giver dokumenteret størst effekt omkring sproglig udvikling/læring. Det anbefales at arbejde ud fra denne tilgang eller med elementer af den, i det omfang det er muligt.

En systematisk sprogindsats efter "Fart på Sproget Åben" tager udgangspunkt i følgende 4 målområder:

- Ordforråd
- Skriftsprogskoncepter
- Narrative kompetencer
- Lydlig opmærksomhed

Til hvert målområde hører 6 læringsmål. Når der arbejdes med børnene gøres det i forløb af 20 uger, hvor der arbejdes 2 x om ugen i 30 minutter i en mindre gruppe.

Yderligere beskrivelse, dokumentationsmateriale og inspirationskatalog til *Fart på Sproget Åben* sidder som bilag til handleplanen.

Særligt for tosprogede

At vokse op med to eller flere sprog er en gave og en styrke for det enkelte barn. Men en del tosprogede børn er udfordret i forhold til at tilegne sig det danske sprog.

Ikke alle børn får den nødvendige, sproglige stimulering hjemme, og derfor er dagtilbud af høj kvalitet afgørende for at give børnene mulighed for at tilegne sig og udvikle det danske sprog.

Det kan samtidig være en stor omvæltning for tosprogede børn og deres familie at starte i en institution eller dagpleje. Ofte har hverken børn eller forældre kendskab til det danske sprog eller daginstitutionskultur. Det kan derfor være svært, og det kræver en ekstra indsats fra både forældre og personale for at komme godt i gang.

En måde, at komme godt i gang med at tale og forstå det danske sprog på, er ved at tage udgangspunkt i metoderne beskrevet i ovenstående afsnit. Den gode sprogstimulering tager udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone. Ofte vil disse børn have brug for at blive mødt sprogligt lavere, end hvad deres faktiske udviklingstrin svarer til. I Norddjurs Kommune har der i en periode været tilført midler til blandt andet principperne bag Fart På Sproget – Åben, som har vist sig at have en god effekt på de tosprogede børns sproglige udvikling.

Derudover anbefales det at arbejde med de tosprogede børns sproglige udvikling med udgangspunkt i Justin Markussen-Browns 8 pejlemærker.

Pejlemærkerne er særligt rettet mod tosprogede børn men kan også bruges i det sprogstimulerende arbejde med etsprogede børn.

8 pejlemærker i arbejdet med tosprogede børn/dansklærende børn		
1	*Understøt børnenes ordforråd på en eksplicit og systematisk måde*	• Brug temaer • Læs højt, udvælg målord og forklar, hvad de betyder • Rolleleg med et udvalgt tema
2	*Børn skal have mange muligheder for samtale, både med pædagoger og andre børn*	• Hvis man arbejder i grupper, dan grupper med dansktalende og ikke dansktalende børn. Undgå, at børn med samme herkomstsprog er i gruppe sammen. • Opmuntr børnene til at tale, når de gerne vil udtrykke sig, f.eks. "Spørg Jonas, 'Må jeg låne din røde blyant'" • Brug åbne spørgsmål – det opmuntrer børn til at bruge mere sprog.
3	*Eksponer tosprogede for rigt sprog*	• Rigt sprog betyder, at man bruger mange typer ord (ordklasser), og at man eksponerer børnene for en høj kvantitet af sprog. • En effektiv strategi: Sæt ord på børnenes handlinger og forklar altid, hvad det er, der foregår.
4	*Indret stuen på en måde, der understøtter sprog og skriftsprog*	• Funktionsopdeling af en stue kan hjælpe børn med at lære rutiner. De lærer hurtigere, hvad der foregår ved de forskellige områder. • Efter børnene har lært rutinerne, prøv at holde fast i indretningen.
5	*Understøt børnenes L1[1]-tilegnelse*	• Et stærkt L1 understøtter L2[1] • Opmuntr forældrene til at snakke med og læse højt for deres børn. • Inkluder børnenes herkomstsprog, når det er muligt. Det kan hjælpe med at gøre børnene mere trygge.
6	*Lav aktiviteter, der understøtter førlæsefærdigheder*	• Forslag til aktiviteter • Dialogisk læsning • Legeskrivning og læsning • Lege, der hjælper børn med at identificere lyde og bogstaver • Sjove lege med rim og remser • Formålet med aktiviteterne er at lære børn, hvordan skrift fungerer (dvs. det alfabetiske princip, hvordan skrift virker osv.)
7	*Anerkend, at mange skriftsproglige færdigheder går på tværs af sprog*	• Børn med skriftsproglige færdigheder på et sprog har let ved at overføre den viden til et andet sprog. • Hvis forældrene taler dårligt dansk, opmuntr dem til at understøtte skriftsproget på deres eget sprog: • Lære børnene rim og remser • Lege ordspil • Læse højt • Pædagogerne kan understøtte forældre ved at lave et bibliotek med børnebøger til hjemlån.
8	*Byg videre på fonetisk ligheder mellem dansk og herkomstsproget*	• Udforsk om dansk deler nogle fonemer med barnets herkomstsprog, og start med målord, der indeholder disse sproglyde.

Forældresamarbejde

Et godt samarbejde mellem forældre og pædagoger er en af de vigtigste faktorer for, at børnene oplever deres tid i dagtilbuddet eller dagplejen som positiv og tryg.

Derudover har pædagoger og forældre hver især en unik viden om, hvordan barnet trives, udvikler sig og lærer, som det gavner barnet, de deler - både når barnet bliver kørt ind i daginstitution, men også løbende gennem barnets tid i daginstitution. Naturligvis for at understøtte både trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Dagtilbudsloven §11 stk. 10 foreskriver de professionelle at inddrage barnets forældre i forbindelse med sprogvurdering og sprogstimulering. Det skal desuden fremgå af den pædagogiske handleplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældre om børns læring generelt. I denne sammenhæng tænkes specifikt på læreplanstemaet "Kommunikation og sprog".

For ledelse og medarbejdere er det afgørende at have for øje, at inddragelsen af - og samarbejdet med - forældrene omkring barnets sprogudvikling, foregår på en sådan måde, at forældrene kan spille en aktiv rolle i deres børns udvikling af et godt og nuanceret sprog.

Samarbejdet kan betragtes som et gensidigt afhængigt forhold, med samme mål for øje.

Dermed understreges vigtigheden af, at forældrene klædes på i forhold til at gribe og understøtte de muligheder, der er for at støtte barnet i en positiv sprogudvikling. Samtidig vil det være relevant at sikre formidling til forældrene om de muligheder, der er for tværfaglig råd og vejledning.

I inddragelsen af forældrene er det desuden afgørende at tage udgangspunkt i den enkelte forældres forudsætninger for inddragelse. Den professionelle bør være opmærksom på, at der kan være stor forskel på, hvordan denne opgave gribes hensigtsmæssigt an i forhold til, om det er børn af tosprogede forældrene eller danske forældre.

Overgange

Når børn oplever en god overgang fra ét tilbud til ét andet, gavner det deres læring og trivsel i overgangsperioden og i den generelle opstart det nye sted.

For at sikre, at alle børn får den bedst mulige overgang, og at viden ikke går tabt i processen, er det vigtigt, at der er afklaring om, hvordan overgangen struktureres og gennemføres.

Der skal sikres en gensidig grundig information og forventningsafklaring ved overgangen fra et tilbud til et andet. Dette konkretiseres i de enkelte børnebyer og områder, som udarbejder procedurer herfor.

Inspiration og litteratur

Nedenstående er en liste over litteratur og diverse links, der kan være med til at inspirere i forhold til hvilke sprogvurderinger og metoder, der arbejdes med i institutionerne. Listen er på ingen måde udtømmende, men skal ses som inspirationskilde til at kvalificere sprogarbejdet.

Sprogvurdering:

Litteratur:

- TRAS EN HÅNDBOG – Tidlig registrering af sprogudvikling – Litteratur om brugen af TRAS-skemaet og hvordan der kan laves en sprogindsats.

Links:

- Sprogvurderingssystemet findes på: https://hjernenhjertet-dk.ramboll.com/ . Her ligger vejledning til at foretage sprogvurderingen, samt forslag til handlemuligheder ud fra sprogvurderingen.
- Rapport: Sprogvurdering af alle skolestartere – Intentioner og praksis i børnehaveklassen: Report and Wire-O (eva.dk)

Fart på sproget:

- Rapport om effekten af sprogindsatserne Spell og Fart på Sproget i danske dagtilbud Dagtilbud, langtidseffekt af spell og fart på sproget (emu.dk)

Indsatser:

Litteratur:

- SOL, sprog og leg – sproglege til børn fra 2 til 9 år med et eller flere sprog.
- Aktive fortællinger, rim og remser - dialogisk læsning med børn *af Lotte Salling. Dafolo 2012*
- Dialogisk læsning i teori og praksis af Stig Bröstrom et al. Dafolo 2012

- Fysiske sprogmiljøer af Justin Markussen-Brown, Sanne Schou Olesen og Fabio Trecca
- Dit barns sprog af Justin Markussen-Brown
- Håndbog for sprogvejledere – teori og praksis, Hans Månsson, Lena Basse, Helle Iben Bylander (red.) Dansk psykologisk forlag 2014
- Sprog i samspil af Elaine Witzman og Janice Greenberg – Dafolo 2014

Links:

- https://www.videnomlaesning.dk/media/1393/18_marianne-aaen-thorsen.pdf
- http://sprogleg.dk
- http://laeseleg.dk

Tosprogede:

Litteratur:

- Dialogisk oplæsning for småbørn med dansk som andetsprog - lidt teori, meget praksis af Jette Løntoft et al.

Links:

- På hjemmesiden http://www.ltk.dk/sprog-er-en-gave kan man blandt andet hente filmen "Sprog er en gave fra mor og far". Filmen viser pædagoger og forældre eksempler på, hvordan man kan støtte sit barn sprogudvikling og kan hentes på ni forskellige sprog.
- Aarhus Kommune har udarbejdet pjecen "Sproglig udvikling – fælles ansvar". Pjecen er oversat til 8 forskellige sprog. Findes på sproglig-udvikling-et-faelles-ansvar-0-3-aar.pdf (aarhus.dk)
- Styrk sproget - Forskning og viden - DAGTILBUD | Emu.dk